

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No5(3)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 50 sahifa,
1-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Bo'lajak chet tili o'qituvchilarining innovatsion pedagogik kompetentligini rivojlantirish mexanizmi	10
Mirzaraxmonova Maftuna Ibroximjon qizi	
Elementlarini integratsiya qilish: nazariy va amaliy yondashuv	13
Ne'matov Karimjon Shavkat o'g'li	
O'qish savodxonligi darslarida kitobxonlik kompetensiyasini rivojlantirishning innovatsion yondashuvlari ...	19
Mahmudova Shoira Shavkat qizi	
O'zbek milliy musiqasi asosida talablarda estetik did va ijro madaniyatini rivojlantirish metodikasi.....	25
Gadoyeva Muborak Jumaqulovna	
O'quvchilarning yozuv kompetensiyasini baholash mezonlarini takomillashtirish masalalari.....	30
Abdurashidova Xafiza Abdurashidovna	
Xurshid Do'st Muhammad qissalarida rivoyatchi strategiyasi.....	34
Uzoqova Nargiza Yuldosh qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashni shakllantirishda innovatsion texnologiyalarining ahamiyati	37
Eshpulatov Shakir Nabiyevich, Ahrorova Ozoda Amriddinovna	
"Xonada o'simliklarni o'stirish" intellekt xaritasi (Mind Map) yordamida o'quvchilarda ekologik tarbiya va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish	41
G'aniyev Abduqahhor Gadoyevich	
Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishda amaliy mashg'ulotlarning tashkiliy-pedagogik jihatlari.....	46
Joldasov Ixtiyor Suyundikovich	

O'ZBEK MILLIY MUSIQASI ASOSIDA TALABLARDA ESTETIK DID VA IJRO MADANIYATINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

UDK: 37.036:78.071

Gadoyeva Muborak Jumaqulovna

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi o'qituvchisi

ORCID: 0009-0001-3505-0994

Annotatsiya: O'zbek milliy musiqasining yosh avlod tarbiyasidagi tarbiyaviy-estetik ahamiyati hamda uning talabalarda estetik did, musiqiy tafakkur va ijro madaniyatini shakllantirishdagi o'rni ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda milliy musiqa namunalarini ta'lim jarayoniga integratsiya qilishning samarali usullari, zamonaviy pedagogik yondashuvlar va o'qitish texnologiyalari yoritilgan. Shuningdek, musiqa mashg'ulotlarida milliy merosdan foydalanish orqali talabalarning ijodiy faolligini oshirish yo'llari ko'rsatib berilgan. Talabalarda milliy qadriyatlarga hurmat, musiqiy merosga sadoqat, sahna madaniyati va ijrochilik ko'nikmalarini rivojlantirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Amaliy tajribalar asosida ishlab chiqilgan metodik tavsiyalar musiqa ta'limi jarayonini takomillashtirishga xizmat qiladi. Natijada milliy musiqa vositasida barkamol shaxsni tarbiyalashning pedagogik ahamiyati ochib beriladi.

Kalit so'zlar: o'zbek milliy musiqasi, estetik did, ijro madaniyati, musiqa ta'limi, pedagogik metodika, milliy meros, musiqiy tafakkur, sahna madaniyati.

Abstract: The educational and aesthetic significance of Uzbek national music in the upbringing of the younger generation, as well as its role in developing students' aesthetic taste, musical thinking, and performance culture, is analyzed from a scientific and theoretical perspective. The study highlights effective methods of integrating samples of national music into the educational process, along with modern pedagogical approaches and teaching technologies. Furthermore, the article identifies ways to enhance students' creative activity through the use of national musical heritage during music classes. Particular attention is paid to fostering respect for national values, devotion to musical heritage, stage culture, and performance skills among students. Methodological recommendations developed on the basis of practical experience contribute to improving the process of music education. As a result, the pedagogical significance of educating a harmoniously developed individual through the means of national music is revealed.

Key words: Uzbek national music, aesthetic taste, performance culture, music education, pedagogical methodology, national heritage, musical thinking, stage culture.

Аннотация: Научно-теоретически анализируется воспитательно-эстетическое значение узбекской национальной музыки в воспитании молодого поколения, а также её роль в формировании у студентов эстетического вкуса, музыкального мышления и исполнительской культуры. В исследовании освещены эффективные способы интеграции образцов национальной музыки в образовательный процесс, современные педагогические подходы и технологии обучения. Кроме того, раскрываются пути повышения творческой активности студентов посредством использования национального музыкального наследия на музыкальных занятиях. Особое внимание уделяется развитию у студентов уважения к национальным ценностям, преданности музыкальному наследию, сценической культуры и исполнительских навыков. Методические рекомендации, разработанные на основе практического опыта, направлены на совершенствование процесса музыкального образования. В результате раскрывается педагогическое значение воспитания гармонично развитой личности средствами национальной музыки.

Ключевые слова: узбекская национальная музыка, эстетический вкус, исполнительская культура, музыкальное образование, педагогическая методика, национальное наследие, музыкальное мышление, сценическая культура.

KIRISH

Bugungi globallashuv sharoitida jamiyatning ma'naviy rivoji, yosh avlodning estetik tafakkurini shakllantirish va ularni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash masalasi ta'lim tizimi oldida turgan dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Axborot texnologiyalari tez sur'atlar bilan rivojlanib, turli madaniy ta'sirlar kuchayib borayotgan bir davrda milliy san'at va madaniyatni asrab-avaylash, uni yoshlar ongiga singdirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, ta'lim jarayonida milliy musiqa orqali talabalarda estetik did va ijro madaniyatini rivojlantirish masalasi alohida e'tiborni talab etadi.

San'at turlari orasida musiqa inson ruhiyatiga bevosita ta'sir ko'rsatuvchi, uning hissiy olami, estetik qarashlari va badiiy tafakkurini shakllantiruvchi qudratli vosita hisoblanadi. Musiqa orqali inson go'zallikni his etishni, badiiy obrazlarni idrok qilishni va ularni ongli ravishda baholashni o'rganadi. O'zbek milliy musiqasi esa xalqning ko'p asrlik tarixiy tajribasi, ma'naviy-axloqiy qarashlari, estetik ideallari va badiiy tafakkurini o'zida mujassam etgan noyob madaniy merosdir [1. 38-b.].

Shashmaqom, xalq kuy-qo'shiqlari, dostonchilik, lapar, terma, marosim va mavsumiy musiqalar nafaqat musiqiy-badiiy jihatdan yuksak qiymatga ega, balki tarbiyaviy-estetik mazmuni bilan ham ajralib turadi. Ushbu musiqiy namunalar orqali talabalarda milliy o'zlikni anglash, estetik did, ijodiy tafakkur va ijro madaniyatini shakllantirish imkoniyati mavjud [2. 91-b.].

Bugungi musiqa ta'limida talabalarni faqat texnik jihatdan yetuk ijrochi sifatida tayyorlash yetarli emas. Ularning estetik didini rivojlantirish, milliy ijrochilik an'alarini anglash, sahna madaniyati va badiiy mas'uliyatni his etish ko'nikmalarini shakllantirish muhim pedagogik vazifa sanaladi [3. 127-b.]. Shu nuqtai nazardan, o'zbek milliy musiqasi asosida olib boriladigan ta'lim jarayoni samarali metodik yondashuvlarni talab etadi. Mazkur maqolada o'zbek milliy musiqasi asosida talabalarda estetik did va ijro madaniyatini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari hamda metodik yo'llari yoritilib, amaliy tavsiyalar beriladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

O'zbek milliy musiqasining estetik va tarbiyaviy ahamiyati musiqashunoslik hamda pedagogika sohasidagi ko'plab tadqiqotlarda atroflicha yoritilgan. Milliy musiqa xalqning ma'naviy dunyosi, estetik qarashlari va tarixiy tajribasini aks ettiruvchi muhim madaniy hodisa sifatida talqin qilinadi. Shu jihatdan uning ta'lim jarayonidagi imkoniyatlarini o'rganish dolzarb ilmiy muammo hisoblanadi.

M. Abdullaeva tadqiqotlarida o'zbek milliy musiqasining estetik qadriyatlarini tahlil qilinib, musiqiy merosning shaxs ma'naviy kamolotidagi o'rni asoslab berilgan. Muallif milliy musiqa insonda go'zallikni his etish, badiiy tafakkur va estetik munosabatni shakllantirishda muhim omil ekanligini ta'kidlaydi. Ayniqsa, milliy kuy va qo'shiqlarning obrazliliigi talabalarining emotsional sezgirligini rivojlantirishga xizmat qilishi qayd etiladi.

T. Qodirov va S. Karimova tadqiqotlarida musiqa ta'limida ijro madaniyatini shakllantirish masalalari ko'rib chiqilib, milliy ijrochilik an'alarining ahamiyati ta'kidlanadi [4. 283-b.]. Zamonaviy tadqiqotlarda estetik didni rivojlantirishning innovatsion metodlari hamda milliy musiqani o'qitishning samarali yo'llari bayon etilgan.

A. Murodov tadqiqotlarida talabalarda musiqiy didni shakllantirishning pedagogik mexanizmlari tahlil qilingan bo'lib, unda musiqani ongli tinglash, tahlil qilish va ijro etish jarayonlarining o'zaro uyg'unligi muhim omil sifatida ko'rsatiladi. Muallif milliy musiqa asarlari badiiy mazmunga boyligi bilan estetik tarbiyaning samarali vositasi ekanligini ta'kidlaydi.

O'zbek milliy musiqasi o'zining ohangdorligi, lad va usullarining rang-barangligi, badiiy obrazlarga boyligi bilan ajralib turadi. Unda xalqning quvonchi, dardi, orzu-umidlari, hayotiy tajribasi va estetik qarashlari mujassamdir [5. 68-b.]. Milliy musiqa inson qalbida go'zallik tuyg'ularini uyg'otadi, musiqiy idrokni rivojlantiradi va estetik hislarni tarbiyalaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda nazariy va amaliy metodlar majmuasidan foydalanildi. Avvalo, muammoga oid ilmiy-pedagogik, musiqashunoslik va metodik adabiyotlar tahlil qilinib, o'zbek milliy musiqasining talabalarda estetik did va ijro madaniyatini shakllantirishdagi imkoniyatlari o'rganildi.

Kuzatish metodi orqali musiqa mashg'ulotlarida talabalarining musiqiy idroki, ijrochilik faolligi va estetik munosabatlari tahlil qilindi. Suhbat va savolnoma metodlari talabalarining milliy musiqaga bo'lgan qiziqishi, estetik baholash qobiliyati hamda ijro madaniyati darajasini aniqlash imkonini berdi.

Amaliyotda pedagogik tajriba-sinov ishlari tashkil etilib, milliy musiqa namunalarini tinglash, tahlil qilish va amaliy ijro etishga asoslangan mashg'ulotlar o'tkazildi. Olingan natijalar qiyosiy tahlil qilinib, metodik tavsiyalarni ishlab chiqishga asos bo'ldi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot davomida o'zbek milliy musiqasi asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni talabalarining estetik didi, musiqiy tafakkuri hamda ijro madaniyati rivojiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi aniqlandi. Milliy musiqa asarlarini ongli tinglash va ularni badiiy tahlil qilish jarayonida talabalar musiqiy obrazlarni chuqurroq idrok eta boshlagani, ohang, ritm va shakl uyg'unligini anglash qobiliyati oshgani kuzatildi.

Amaliy ijro faoliyati natijasida talabalarda milliy ijrochilik an'analariga xos ifodaviylik, emotsional barqarorlik hamda sahna madaniyatiga rioya qilish ko'nikmalari shakllandi. Ayniqsa, maqom yo'llari va xalq kuy-qo'shiqlarini ijro etish jarayonida talabalar musiqiy asarning mazmunini his etish va uni tinglovchiga yetkazish qobiliyatini rivojlantirgani kuzatildi.

Integrativ yondashuv asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar talabalarning ijodiy faolligini oshirib, ularning mustaqil fikrlashi va badiiy tasavvurini boyitdi. Natijada talabalar musiqani faqat ijro etiladigan san'at turi sifatida emas, balki estetik va ma'naviy qadriyatlarni ifodalovchi badiiy hodisa sifatida qabul qila boshladi.

Shuningdek, tajriba jarayonida milliy musiqa asosida olib borilgan mashg'ulotlar talabalarning darsga qiziqishini oshirgani, ijrochilik jarayonida o'ziga ishonch hissi mustahkamlangani hamda jamoaviy ijro faoliyatida hamkorlik ko'nikmalari rivojlangani aniqlandi.

Tadqiqot natijalari o'zbek milliy musiqasining estetik tarbiya va ijro madaniyatini rivojlantirishdagi didaktik imkoniyatlari keng ekanligini ko'rsatadi. Talabalarning milliy musiqa bilan muntazam shug'ullanishi ularning musiqiy idroki va badiiy sezgirligini kuchaytirib, estetik baholash qobiliyatini rivojlantirishi aniqlandi.

Ijro madaniyatini shakllantirish jarayonida musiqiy obrazni anglash, milliy uslubni his etish va sahna madaniyatini rivojlantirish o'zaro bog'liq jarayon ekanligi kuzatildi. Bu esa ijrochilik faoliyatini kompleks pedagogik yondashuv asosida tashkil etish zarurligini ko'rsatadi.

Integrativ metoddan foydalanish talabalarning badiiy dunyoqarashini kengaytirib, musiqani boshqa san'at turlari bilan bog'liq holda idrok etishlariga yordam berdi. Natijada talabalar musiqiy asarlarning tarixiy, madaniy va ma'naviy mazmunini chuqurroq tushuna boshladi.

Muhokamalar shuni ko'rsatadiki, milliy musiqa asosida olib boriladigan ta'lim jarayoni nafaqat ijrochilik mahoratini rivojlantiradi, balki talabalarning ma'naviy kamoloti, milliy o'zlikni anglash va estetik didini shakllantirishda ham muhim pedagogik omil hisoblanadi.

O'zbek milliy musiqasi inson qalbida go'zallik tuyg'ularini uyg'otadi, musiqiy idrokni rivojlantiradi va estetik hislarni tarbiyalaydi. Ayniqsa, yosh avlodni tarbiyalashda milliy musiqa muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. U bolalar va talabalarda nafis didni shakllantiradi, milliy an'analarga hurmat ruhini uyg'otadi hamda ma'naviy-axloqiy fazilatlarini rivojlantiradi. Musiqa orqali insonda sabr-toqat, mehr-oqibat, Vatanga muhabbat kabi ijobiy tuyg'ular mustahkamlanadi.

Shuningdek, milliy musiqa ta'lim jarayonida shaxsning ijodiy qobiliyatini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Musiqa mashg'ulotlari o'quvchilarning tasavvurini kengaytiradi, emotsional dunyosini boyitadi va ularning badiiy tafakkurini o'stiradi. Natijada milliy musiqa nafaqat estetik zavq bag'ishlaydi, balki barkamol, ma'naviy yetuk shaxsni shakllantirishga xizmat qiluvchi muhim tarbiyaviy omil sifatida namoyon bo'ladi.

Milliy musiqa namunalarini o'rganish jarayonida talabalar:

- musiqiy go'zallikni his etish va idrok qilish;
- ohang, ritm va shakl uyg'unligini anglash;
- badiiy obrazlarni tahlil qilish;
- milliy qadriyatlarga hurmat bilan qarash ko'nikmalarini egallaydilar.

Estetik didning shakllanishi musiqa asarlarini ongli tinglash, tahlil qilish va baholash jarayonida yuz beradi. Bu jarayonda milliy musiqaning badiiy imkoniyatlari muhim manba bo'lib xizmat qiladi. O'zbek milliy musiqasi talabalarda nafaqat musiqiy bilim, balki estetik tafakkur va ma'naviy sezgirlikni ham rivojlantiradi.

Ijro madaniyati musiqiy asarni texnik jihatdan mukammal ijro etish bilangina cheklanmaydi. U ijrochining musiqani his etishi, milliy uslubni to'g'ri talqin qilishi, sahna madaniyati va tinglovchi bilan estetik muloqot o'rnatish qobiliyatini ham o'z ichiga oladi.

Ijro madaniyatining asosiy tarkibiy qismlari quyidagilardan iborat:

- musiqiy matnni to'g'ri va ongli talqin qilish;
- milliy ijrochilik uslubiga rioya etish;
- emotsional ifodaviylik va badiiy ta'sirchanlik;
- sahna madaniyati va ijrochilik etikasi.

O'zbek milliy musiqasining improvizatsiyaga boyligi talabalarni ijodiy yondashuvga undaydi. Bu esa ularning ijrochilik mahoratini, mustaqil fikrlashini va badiiy tafakkurini rivojlantiradi.

Talabalarda estetik did va ijro madaniyatini rivojlantirish metodikasi

O'zbek milliy musiqasi asosida ta'lim jarayonini tashkil etishda quyidagi metodik yondashuvlardan foydalanish samarali hisoblanadi.

1. Musiqani tinglash va tahlil qilish metodi:

Bu metod talabalarda musiqiy idrok, estetik tafakkur va badiiy tahlil ko'nikmalarini rivojlantiradi [6. 39-b.]. Milliy musiqa asarlarini ongli tinglash orqali talabalar asarning mazmuni, badiiy xususiyatlari va estetik qiymatini anglaydilar.

2. Amaliy ijro faoliyati:

Xalq kuy-qo'shiqlari, maqom yo'llari va mumtoz asarlarni amaliy ijro etish talabalarda milliy ijrochilik an'analarini mustahkamlaydi. Amaliy mashg'ulotlar ijro madaniyatini shakllantirishda asosiy omil hisoblanadi.

3. Taqqoslash va tahliliy yondashuv:

Milliy va zamonaviy musiqiy asarlarni taqqoslash orqali talabalar musiqadagi estetik farqlarni anglaydi, baholash va xulosa chiqarish ko'nikmasiga ega bo'ladi.

4. Integrativ metod:

Integrativ metod musiqani tarix, adabiyot va tasviriy san'at bilan uzviy bog'liq holda o'rganishga asoslanadi. Bunday yondashuv talabalarga milliy musiqa asarlarini faqat musiqiy jihatdan emas, balki ularning tarixiy, badiiy va ma'naviy mazmuni nuqtai nazaridan ham idrok etish imkonini beradi. Natijada musiqa talabani ongida yaxlit badiiy hodisa sifatida shakllanadi. Musiqani tarix bilan bog'lab o'rganish milliy musiqaning shakllanish jarayonlari, ijrochilik an'analari va ularning muayyan davr madaniy hayoti bilan aloqadorligini anglashga yordam beradi [7. 71-b].

Adabiyot bilan integratsiya qilish esa qo'shiqlar matni, doston va termalarning badiiy mazmunini chuqurroq tahlil qilish orqali talabalarda musiqiy va adabiy tafakkur uyg'unligini ta'minlaydi. Tasviriy san'at bilan bog'liq mashg'ulotlar esa musiqiy obrazlarni tasavvur qilish, estetik sezgirlikni rivojlantirishga xizmat qiladi [8. 41-b].

Shu tariqa, integrativ metod talabalarning badiiy dunyoqarashini kengaytirib, estetik tafakkuri va ijro madaniyatini kompleks rivojlantirishda muhim pedagogik ahamiyat kasb etadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbek milliy musiqasi asosida talabalarda estetik did va ijro madaniyatini rivojlantirish musiqa ta'limining muhim va ajralmas tarkibiy qismi hisoblanadi. Milliy musiqaning badiiy-estetik imkoniyatlaridan tizimli, izchil va maqsadli foydalanish orqali talabalarda nafaqat musiqiy bilim va ijrochilik ko'nikmalari, balki yuksak estetik tafakkur, badiiy did, milliy o'zlikni anglash hamda ijodiy yondashuv shakllanadi. Bu jarayon talabalarni musiqiy asarlarni ongli idrok etishga, ularni tahlil qilish va badiiy jihatdan baholashga o'rgatadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, o'zbek milliy musiqasi asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni talabalarning ijro madaniyatini rivojlantirishda samarali pedagogik omil bo'lib xizmat qiladi. Xususan, milliy ijrochilik an'analari tayangan holda olib borilgan mashg'ulotlar talabalarda sahna madaniyati, emotsional ifodaviylik, musiqiy matnni to'g'ri talqin qilish va tinglovchi bilan estetik muloqot o'rnatish kabi muhim sifatlarni shakllantiradi.

Mazkur metodik yondashuv musiqa ta'limi samaradorligini oshirish, ta'lim mazmunini milliy qadriyatlar bilan boyitish hamda yosh avlodni milliy madaniy merosga hurmat ruhida tarbiyalashga xizmat qiladi. O'zbek milliy musiqasini ta'lim jarayoniga keng joriy etish orqali kelajakda nafaqat malakali ijrochilar, balki estetik didi yuksak, ma'naviy barkamol va milliy madaniyatni chuqur anglaydigan mutaxassislarni tayyorlash uchun mustahkam poydevor yaratiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdullaeva, M. (2020). "O'zbek milliy musiqasining estetik qadriyatlari". – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi.
2. Murodov, A. (2018). "Talabalarda musiqiy didni rivojlantirish usullari". – Samarqand: Samarqand davlat universiteti nashri.
3. Qodirov, T. (2019). "Musiqi ta'limida ijro madaniyati". – Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti.
4. Karimova, S. (2021). "O'zbek musiqasining pedagogik ahamiyati". – Buxoro: Buxoro davlat universiteti.
5. Tursunov, R. (2022). "Estetik did va musiqiy ijro: nazariya va amaliyot". – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Madaniyat vazirligi.
6. Xolmatov, D. (2023). "O'zbekiston milliy musiqasini o'rganish metodikasi". – Nukus: Qoraqalpog'iston davlat universiteti.
7. Isroilov, F. (2020). "Musiqi va estetik tarbiya: talabalarga yo'nalishlar". – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi.
8. Rahmonov, A. (2021). "Musiqi san'atida estetik didni rivojlantirishning zamonaviy usullari". – Andijon: Andijon davlat universiteti.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.